

Методологически бележки

Статистиката на прилаганите от банките лихвени проценти, изготвяна от БНБ, се базира на хармонизирана методология за държавите-членки от еврозоната, установена в Регламент (ЕО) № 63/2002 на Европейската централна банка от 20 декември 2001 година (ЕЦБ/2001/18)¹. Тя представя информация за лихвените проценти и за обемите по нов бизнес и по салда по депозити и кредити на сектори *Нефинансови предприятия и Домакинства и НТООД*².

Публикуват се и данни за лихвени проценти на междубанковия пазар и доходност на държавните ценни книжа.

Депозити и кредити на сектори *Нефинансови предприятия и Домакинства и НТООД*

Видове лихвени проценти и начини на изчисляването им

Лихвените проценти са ефективни годишни проценти. Те са среднопретеглени съответно с обемите по нов бизнес през отчетния период или със салдата към края на отчетния период. Обхващат всички лихвени плащания по депозитите и кредитите, без да включват другите разходи, свързани с тях. В лихвената статистика се представя и *годишен процент на разходите*, който представлява общата стойност на кредита за кредитополучателя, изразена като годишен процент от сумата на предоставения кредит (Директива 87/102/ЕИО за потребителския кредит, изменена и допълнена с Директива 90/88/ЕИО и Директива 98/7/ЕО).

Годишният процент на разходите включва всички лихвени плащания по кредита, както и всички такси, комисиони и други разходи за сметка на клиента, извършването на които е условие за отпускането на кредита. Изчислява се само за *кредити за потребление* и за *жилищни кредити*.

Лихвената статистика представя информация за лихвени проценти и обеми по нов бизнес и по салда

- *Нов бизнес* – всяко ново споразумение между клиента и отчетната единица. Нови споразумения са договори, които за първи път определят лихвения процент, сроковете и условията по депозита, репо-сделката или кредита. Ново споразумение е и всяко предоговаряне на лихвения процент, сроковете и/или други условия по вече съществуващ договор, когато възможността за такова предоговаряне не е заложена в него, както и предоговаряне на срок с активното участие на клиента.

¹ Регламент (ЕО) № 63/2002 на Европейската централна банка от 20 декември 2001 година относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции по депозити и кредити на домакинства и нефинансови предприятия.

² Нетърговски организации, обслужващи домакинствата.

- *Салда* – всички задължения на отчетните единици към техните клиенти по депозити и репо-сделки, както и всички вземания на отчетните единици по кредити (с изключение на тези, които са класифицирани като „необслужвани експозиции“, „загуба“ и „преструктурирани експозиции“ по смисъла на Наредба № 9 на БНБ³);

Разбивка по сектори

Лихвената статистика обхваща сектори *Нефинансови предприятия* и *Домакинства и НТООД*, резиденти на територията на Република България.

Разбивка по инструменти

- *Овърнайт депозити* – депозити, които нямат определен срок и могат незабавно да бъдат изплатени в наличност или суми по тях да бъдат преведени въз основа на банково нареждане или чек без ограничения или санкции. Тук се включват и депозитите до един ден. (За този инструмент лихвените проценти и обемите по нов бизнес и по салда съвпадат).
- *Депозити, договорени за ползване след предизвестие* – непрехвърляеми депозити без договорен матуритет, които не могат да бъдат изплащани в пари в наличност без период на предизвестие. В тази група се включват спестовните депозити (непрехвърляеми депозити без определен матуритет, които служат за съхранение на пари на домакинства срещу издаване на лична спестовна книжка или аналогичен документ) и други депозити с посочените характеристики. (За този инструмент лихвените проценти и обемите по нов бизнес и по салда съвпадат).
- *Депозити с договорен матуритет* – депозити, които не са незабавно на разположение, тъй като имат договорен срок или други ограничения при ползването им. Тези депозити не могат да се използват за извършване на плащания и не са конвертируеми в пари в брой без ограничение или санкция. Включват се *срочните депозити* и други депозити, които имат посочените характеристики (гаранционни депозити; обезпечения; набирателни, ликвидационни сметки и др.).
- *Репо-сделки* – сделки, при които има покупка на ценни книжа при твърд ангажимент купувачът да продаде ценните книжа на първоначалния продавач на бъдеща дата по определена цена. В самостоятелен показател се представят задълженията на отчетните единици по репо-сделки, докато вземанията им се включват в показател *кредити, различни от овърдрафт*.
- *Кредити* – вземания на отчетните единици от кредитополучателите по главници при дадени назаем средства, включително такива вземания, прехвърлени им от трети лица. В обхвата на лихвената статистика не попадат кредити, които са класифицирани като „необслужвани експозиции“, „загуба“ и „преструктурирани експозиции“ по смисъла на Наредба № 9 на БНБ³.

³ Наредба № 9 на БНБ от 3 април 2008г. за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и за установяване на специфични провизии за кредитен риск.

Кредитите са разделени на две подкатегории: *овърдрафт* и *кредити, различни от овърдрафт*⁴. (За *овърдрафт* лихвените проценти и обемите по нов бизнес и по салда съвпадат).

Разбивка по валута – български левове, евро и щатски долари, представени с тяхната левова равностойност.

Разбивка по цел на използване (само за сектор *Домакинства и НТООД*)

- *Кредити за потребление* – кредити, предоставени за покупка на стоки и услуги, употребявани лично от домакинствата.
- *Жилищни кредити* – кредити, предоставени на домакинствата с цел инвестиране в жилища за собствено ползване или наем, включително за строителство и за подобрения на жилища.
- *Други кредити* – всички останали видове кредити, предоставени на домакинствата, включително кредити за обучение и лечение. В показателя се включват всички кредити с търговска или производствена цел, както и кредитите за НТООД.

Разбивка по договорен размер на кредита (само за сектор *Нефинансови предприятия*)

- *Кредити с размер до левовата равностойност на 1 млн. евро* (границата от 1 млн. евро се отнася за всеки отделен кредит).
- *Кредити с размер над левовата равностойност на 1 млн. евро* (границата от 1 млн. евро се отнася за всеки отделен кредит).

Разбивка по договорен срок

- *Оригинален матуритет* – първоначално определен срок, преди изтичането на който кредитът не може да бъде погасен, а депозитът изплатен, без да бъде наложена санкция.
- *Период на първоначално фиксиране на лихвения процент* – периодът от време, през който лихвеният процент, определен в договора за кредит, не може да се променя.
- *Период на предизвестие* – периодът от момента, в който клиентът извести отчетната единица за намерението си да изтегли средства, до датата, на която може да ги получи, без да му бъде наложена санкция.

Отчетен период

Отчетният период е един календарен месец. За целите на лихвената статистика по *салда* се предоставя информация към последния календарен ден на отчетния месец. Информацията по *нов бизнес* обхваща всички нови споразумения, договорени през отчетния месец.

---

⁴ Вземанията на отчетните единици по репо-сделки се включват в показател *кредити, различни от овърдрафт*.

Политика на ревизии

В съответствие с изискванията, заложи в документа на Европейската централна банка *Насоки ЕЦБ 2007/9*⁵, ревизии на данни за минали периоди могат да бъдат извършвани с публикуването на данните за месеците март, юни, септември и декември. По този начин се осигурява съответствие между паричната и лихвената статистика.

Ревизии на публикувани данни се извършват в следните случаи:

- Получаване на допълнителна информация, неправилна класификация, усъвършенстване на отчетните процедури и отстраняване на допуснати грешки в предоставените данни от страна на отчетните единици;
- Промяна в методологическите стандарти за паричната и за лихвената статистика.

Извършените ревизии се означават с буква **р**.

Източници на данни

Отчетни единици са всички банки в Република България, в т.ч. клоновете на чуждестранни банки.

Междубанков пазар

Обхват

- *Основен лихвен процент*⁶ (ОЛП) - ОЛП за текущия месец е равен на средната аритметична величина от стойностите на индекса *ЛЕОНИЯ* за работните дни на предходния календарен месец.
- Индекси на междубанковия пазар:
  - *ЛЕОНИЯ (LEONIA: LEv OverNight Interest Average)* - лихвен процент по реални сделки с необезпечени овърнайт-депозити в левове, предоставени на българския междубанков пазар;
  - *СОФИБОР (SOFIBOR: SOFia Interbank Offered Rate)* и *СОФИБИД (SOFIBID: SOFia Interbank BID Rate)* - фиксинг на котировките на необезпечени депозити в левове, предлагани на българския междубанков пазар. Те се изготвят за набор от срочности

---

⁵ Насоки на Европейската централна банка от 1 август 2007 г. относно паричната статистика и статистиката на финансовите институции и пазари (преработени) (ЕЦБ/2007/9), изменени с Насоки ЕЦБ/2008/31 и Насоки ЕЦБ/2009/23.

⁶ До 31.1.2005 г. ОЛП се определя от постигнатата на първичния пазар средна годишна доходност по тримесечни ДЦК, при конвенция „брой дни от емисия до падеж/360“. От 1.11.2005 г. съгласно Решение на Управителния съвет на БНБ размерът на ОЛП е равен на средната аритметична величина от стойностите на индекса ЛЕОНИЯ за работните дни на предходния календарен месец (базисен период).

всеки работен ден като средна величина от котировките „продава“, съответно котировките „купува“, подадени от представителна група банки;

– *EONIA (Euro OverNight Index Average)* и *EURIBOR (EUro InterBank Offered Rate)*.

- *Депозити* на междубанковия пазар – лихвени проценти и обеми по реално сключените през отчетния период сделки между банките;

Обработка на данните

- Месечните стойности на индексите са изчислени като средноаритметични от дневните им стойности.
- Лихвените проценти по депозити на междубанковия пазар се изчисляват чрез претегляне на лихвените проценти с обемите на сключените през отчетния период сделки. Те са представени като ефективни годишни проценти.

Отчетен период

Отчетният период е един календарен месец.

Източници на данни

- Дирекция „Банкова политика“ на БНБ (www.bnb.bg/Финансови пазари) – за *ОЛП*, *ЛЕОНИА*, *СОФИБОР*, *СОФИБИД* и за депозитите на междубанковия паричен пазар.
- ЕЦБ (www.ecb.int) – за индексите *EONIA* и *EURIBOR*.

Доходност на държавни ценни книжа. Дългосрочен лихвен процент за оценка на степента на конвергенция

Обхват

- *Доходност, постигната на първичния и вторичния пазар* при сделки с лихвоносни държавни ценни книжа (ДЦК).
- *Дългосрочен лихвен процент за оценка на степента на конвергенция* (ДЛП) – определя се на база доходността до падеж на вторичния пазар по дългосрочна ценна книга (бенчмарк), емитирана от Министерството на финансите (сектор *Централно държавно управление*) и деноминирана в национална валута. ДЛП се изчислява съгласно изискванията на Европейската централна банка. Допълнителна информация за ДЛП е публикувана на интернет страницата на БНБ (*Статистика/Парична и лихвена статистика/Лихвена статистика/Дългосрочен лихвен процент за оценка на степента на конвергенция*).

Обработка на данните

- Постигнатата доходност по ДЦК е среднопретеглена ефективна доходност от индивидуалните сделки между първичните дилъри на ДЦК през отчетния период.
- Месечната стойност на ДЛП е средноаритметична от дневните му стойности.

Отчетен период

Отчетният период е един календарен месец.

Източник на данни

- Управление „Фискални услуги“ на БНБ ([www.bnb.bg/Фискален агент](http://www.bnb.bg/Фискален_агент)) – за доходността на ДЦК.

Разпространение на информацията

Българската народна банка публикува на интернет страницата си пълен комплект от таблици с данни за лихвената статистика в база данни, организирана в динамични редове ([www.bnb.bg/Статистика/Парична и лихвена статистика/Лихвена статистика/Лихвена статистика](http://www.bnb.bg/Статистика/Парична_и_лихвена_статистика/Лихвена_статистика/Лихвена_статистика)).

Таблици с избрани показатели, представителни за лихвената статистика, се публикуват в електронното издание „Лихвена статистика“, в месечния “Информационен бюлетин” и в отчетите за първото полугодие и в годишните отчети на Българската народна банка.

Данните се предоставят едновременно на всички потребители.

Контакти

За въпроси по методологията, прилагана от Българската народна банка или относно публикуваните данни, можете да се обръщате към: Даниела Добрева, началник отдел „Парична и банкова статистика“ (dobreva.d@bnbank.org), или на адрес mbstatistics@bnbank.org, или по пощата на следния адрес:

Българска народна банка

Дирекция „Статистика“

Отдел „Парична и банкова статистика“

Пл. „Княз Александър I“ № 1

1000 София, България